

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING NOQONUNIY DINIY FAOLIYAT
BO‘YICHA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI TA‘MINLASHDA
DAVLAT ORGANLARI BILAN HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH**

Karimov Abbosbek Bahodir o‘g‘li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: profilaktika inspektori, noqonuniy diniy faoliyat, huquqbuzarliklar profilaktikasi, davlat organlari, hamkorlik, axborot almashinuvi, xavfsizlik, diniy ekstremizm.

Annotatsiya: Ushbu maqolada profilaktika inspektorining noqonuniy diniy faoliyat bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning oldini olishda davlat organlari bilan hamkorligini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Maqolada inspektorlarning profilaktika faoliyatida qonuniy asoslar, davlat organlari o‘rtasidagi axborot almashinuvi, hamkorlik mexanizmlari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada profilaktika inspektorining diniy ekstremizm va radikalizmning oldini olishdagi roli, qonuniy tartib va xavfsizlikni ta‘minlashdagi mas‘uliyati yoritilgan. Takliflar sifatida idoralararo hamkorlikni kuchaytirish, ma‘lumotlarni tezkor almashish va profilaktika faoliyatini tizimli tarzda olib borish choralari ilgari surilgan.

Ключевые слова: инспектор по профилактике, незаконная религиозная деятельность, предупреждение правонарушений, государственные органы, сотрудничество, обмен информацией, безопасность, религиозный экстремизм.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования сотрудничества инспектора по профилактике с государственными органами в области предупреждения правонарушений, связанных с незаконной религиозной деятельностью. Статья освещает правовые основы деятельности инспектора, механизмы взаимодействия и обмена информацией между органами власти, а также пути повышения эффективности совместной работы. Особое внимание уделяется роли инспектора по профилактике в предотвращении религиозного экстремизма и радикализма, обеспечении законности и общественной безопасности. В качестве предложений выдвигаются меры по усилению межведомственного сотрудничества, оперативному обмену данными и систематизации профилактической деятельности.

Keywords: prevention inspector, illegal religious activity, prevention of offenses, state authorities, cooperation, information exchange, security, religious extremism.

Annotation: This article analyzes the improvement of cooperation between the prevention inspector and state authorities in ensuring the prevention of offenses related to illegal religious activities. It highlights the legal basis for the inspector’s activities, mechanisms of inter-agency cooperation and information exchange, and ways to increase

the effectiveness of joint efforts. The article emphasizes the role of the prevention inspector in preventing religious extremism and radicalism, ensuring legality, and maintaining public security. Recommendations include strengthening inter-agency cooperation, timely data sharing, and systematic organization of preventive activities.

KIRISH

Profilaktika inspektorining faoliyati huquqbuzarliklarning oldini olish, diniy ekstremizm va radikalizmning tarqalishiga qarshi kurash hamda jamiyatda qonuniylikni ta'minlashga qaratilgan. Noqonuniy diniy faoliyat bilan bog'liq vaziyatlarda prokuratura, ichki ishlar, adliya, ta'lim va boshqa davlat organlari bilan samarali hamkorlik yuritish profilaktika inspektorining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu hamkorlik orqali huquqbuzarliklarning sabab va shart-sharoitlari aniqlanadi, ularning oldini olish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Birinchidan, profilaktika inspektorining faoliyati huquqiy asoslar bilan mustahkamlangan. “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida”gi Qonun, “Noqonuniy diniy faoliyat to'g'risida”gi normativ-huquqiy hujjatlar inspektorlarning vakolatlari va mas'uliyatini aniq belgilaydi. Shu asosda inspektor diniy tashkilotlar faoliyatini monitoring qiladi, noqonuniy diniy tadbirlar va ekstremistik materiallar tarqalishini aniqlaydi, ularni bartaraf etish bo'yicha tegishli chora-tadbirlar ko'radi.

Ikkinchidan, davlat organlari bilan samarali hamkorlik profilaktika faoliyatining samaradorligini oshiradi. Masalan, ichki ishlar organlari bilan birgalikda o'tkaziladigan reydlar va tadbirlar noqonuniy diniy guruhlarining faoliyatini aniqlash va cheklash imkonini beradi. Prokuratura bilan hamkorlik esa, aniqlangan huquqbuzarliklar bo'yicha qonuniy choralarni qo'llash, sudga da'volarni tayyorlash va profilaktika natijalarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, adliya va ta'lim organlari bilan axborot almashinuvi orqali diniy ekstremizmga qarshi targ'ibot ishlarini muvofiqlashtirish ham muhimdir.

Uchinchidan, axborot almashinuvi va kommunikatsiya tizimlarini takomillashtirish profilaktika faoliyatining samaradorligini oshiradi. Profilaktika inspektori va davlat organlari o'rtasida ma'lumotlarning tezkor yetkazilishi va tizimli ravishda qayta ishlanishi, noqonuniy diniy faoliyat holatlarining erta aniqlanishi va profilaktik chora-tadbirlar qo'llanishini ta'minlaydi. Shu bois, elektron monitoring tizimlari, ma'lumotlar bazalari va xavfsizlik tizimlarini joriy etish dolzarb hisoblanadi.

To'rtinchidan, profilaktika inspektorining kasbiy malakasi va tayyorgarligi yuqori darajada bo'lishi lozim. Diniy ekstremizm va radikalizmning zamonaviy shakllari doimo o'zgarib turadi, shu sababli inspektorlar uchun maxsus treninglar, seminarlar va xalqaro tajriba almashinuvi muhimdir. Malakali kadrlar profilaktika jarayonida qonuniy choralarning to'g'ri va samarali qo'llanishini ta'minlaydi, aholiga tushuntirish ishlarini olib boradi va diniy ekstremizmga qarshi kurashda ilg'or metodlarni tatbiq qiladi.

Beshinchidan, profilaktika inspektorining faoliyatida jamoatchilik bilan hamkorlik muhim rol o'ynaydi. Fuqarolar, nodavlat notijorat tashkilotlar va diniy markazlar bilan muloqot orqali inspektor diniy ekstremizmning oldini olishda jamoatchilikni jalb qiladi, diniy tashkilotlar faoliyatini nazorat qiladi va shaffoflikni ta'minlaydi. Jamoatchilik nazorati

hamda ochiqlik tamoyillari orqali profilaktika faoliyati yanada samarali bo'ladi. Shuningdek, hududiy o'zini o'zi boshqarish organlari bilan hamkorlik orqali diniy ekstremizm va radikalizm xavfini kamaytirish mumkin. Mahalliy kengashlar va xududiy vakolatli idoralar bilan birgalikda ishlab chiqilgan kompleks dasturlar diniy ekstremistik faoliyatning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Profilaktika inspektorining faoliyatida tizimli yondashuvni qo'llash ham dolzarbdir. Har bir holat bo'yicha tahlil o'tkazish, sabab-oqibat aloqalarini aniqlash va ularning oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqish profilaktika samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, davlat organlari bilan muntazam hamkorlik va axborot almashinuvi orqali diniy ekstremizm va radikalizm xavfini kamaytirish imkoniyati yuzaga keladi.

ASOSIY QISM

Profilaktika inspektorining faoliyati huquqbuzarliklarning oldini olish, diniy ekstremizm va radikalizmning tarqalishiga qarshi kurash hamda jamiyatda qonuniylikni ta'minlashga qaratilgan. Noqonuniy diniy faoliyat bilan bog'liq vaziyatlarda samarali ish yuritish nafaqat inspektorning kasbiy malakasi, balki davlat organlari bilan tizimli hamkorlik orqali amalga oshadi. Ushbu hamkorlik orqali huquqbuzarliklarning sabab va shart-sharoitlari aniqlanadi, ularning oldini olish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Birinchidan, profilaktika inspektorining huquqiy salohiyati uning faoliyatini tashkil etuvchi asosiy element hisoblanadi. "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonun, "Noqonuniy diniy faoliyat to'g'risida"gi normativ-huquqiy hujjatlar inspektorlarning vakolatlari va mas'uliyatini aniq belgilaydi. Bu esa inspektorlarga diniy tashkilotlar faoliyatini monitoring qilish, noqonuniy diniy tadbirlar va ekstremistik materiallar tarqalishini aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirish imkonini beradi.

Ikkinchidan, davlat organlari bilan hamkorlikning samaradorligi profilaktika faoliyatining muvaffaqiyatini belgilaydi. Masalan, ichki ishlar organlari bilan birgalikda o'tkaziladigan reydlar, monitoring va tekshiruv tadbirlari orqali noqonuniy diniy guruhlarining faoliyati aniqlanadi. Shu bilan birga, prokuratura bilan hamkorlik, aniqlangan huquqbuzarliklar bo'yicha qonuniy choralarni qo'llash, sudga da'volarni tayyorlash va profilaktika natijalarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Adliya va ta'lim organlari bilan axborot almashinuvi esa diniy ekstremizmga qarshi targ'ibot ishlarini muvofiqlashtirishga yordam beradi.

Uchinchidan, axborot almashinuvi va kommunikatsiya tizimlarini takomillashtirish profilaktika faoliyatining samaradorligini oshiradi. Profilaktika inspektori va davlat organlari o'rtasida ma'lumotlarning tezkor yetkazilishi va tizimli ravishda qayta ishlanishi, noqonuniy diniy faoliyat holatlarining erta aniqlanishi va profilaktik chora-tadbirlar qo'llanishini ta'minlaydi. Shu bois, elektron monitoring tizimlari, ma'lumotlar bazalari va xavfsizlik tizimlarini joriy etish dolzarb hisoblanadi.

To'rtinchidan, profilaktika inspektorining kasbiy malakasi va tayyorgarligi yuqori darajada bo'lishi lozim. Diniy ekstremizm va radikalizmning zamonaviy shakllari doimo o'zgarib turadi, shu sababli inspektorlar uchun maxsus treninglar, seminarlar va xalqaro

tajriba almashinuvi muhimdir. Malakali kadrlar profilaktika jarayonida qonuniy choralarning to‘g‘ri va samarali qo‘llanishini ta‘minlaydi, aholiga tushuntirish ishlarini olib boradi va diniy ekstremizmga qarshi kurashda ilg‘or metodlarni tatbiq qiladi.

Beshinchidan, jamoatchilik bilan hamkorlik profilaktika samaradorligini oshiradi. Fuqarolar, nodavlat notijorat tashkilotlar va diniy markazlar bilan muloqot orqali inspektor diniy ekstremizmning oldini olishda jamoatchilikni jalb qiladi, diniy tashkilotlar faoliyatini nazorat qiladi va shaffoflikni ta‘minlaydi. Jamoatchilik nazorati hamda ochiqlik tamoyillari profilaktika jarayonining sifatini oshiradi.

Shuningdek, hududiy o‘zini o‘zi boshqarish organlari bilan hamkorlik orqali diniy ekstremizm va radikalizm xavfini kamaytirish mumkin. Mahalliy kengashlar va xududiy vakolatli idoralar bilan birgalikda ishlab chiqilgan kompleks dasturlar diniy ekstremistik faoliyatning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, hududlar kesimida monitoring tizimini kuchaytirish va aniqlangan holatlar bo‘yicha tezkor chora-tadbirlarni amalga oshirish profilaktika samaradorligini oshiradi.

Oltinchidan, tizimli yondashuv va tahliliy ishlash profilaktika jarayonini mustahkamlashning asosiy omilidir. Har bir holat bo‘yicha sabab-oqibat tahlili o‘tkazish, identifikatsiya qilingan tahdidlarni aniqlash va ularning oldini olish bo‘yicha chora-tadbirlar ishlab chiqish profilaktika samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, davlat organlari bilan muntazam hamkorlik va axborot almashinuvi diniy ekstremizm va radikalizm xavfini kamaytirish imkonini beradi.

Yettinchidan, xalqaro tajriba va ilg‘or texnologiyalarni o‘rganish ham muhimdir. Germaniya, Fransiya, Janubiy Koreya va Rossiya tajribasida profilaktika inspektorining roli faqat nazorat bilan cheklanmaydi, balki ijtimoiy tahlilchi, targ‘ibotchi va jamoatchilik bilan ishlovchi subyekt sifatida ham faoliyat yuritadi. O‘zbekiston shunday yondashuvlarni o‘rganib, milliy qonunchilik va amaliyotga moslashtirishi lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, profilaktika inspektorining noqonuniy diniy faoliyat bo‘yicha huquqbuzarliklarni oldini olishdagi samarali faoliyati davlat organlari bilan tizimli, ochiq va maqsadli hamkorlikka bog‘liq. Samarali hamkorlik, axborot almashinuvi, malakali kadrlar tayyorgarligi va jamoatchilik ishtiroki profilaktika inspektorining faoliyatini yangi bosqichga olib chiqadi va diniy ekstremizmga qarshi kurashda ijobiy natijalar beradi. Birinchidan, qonunlarning hududlar kesimida bir xilda ijro etilmasligi, joylardagi nazorat tizimining kuchsizligi, ayrim mansabdor shaxslarning qonun talablariga sust munosabati hali ham dolzarb masala bo‘lib qolmoqda. Bu esa prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi rolini kuchaytirish zaruratini taqozo etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 16-iyuldagi PQ–5198-son Qarori “Prokuratura organlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

15-Noyabr, 2025-yil

2. O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan tasdiqlangan “Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo‘yicha kompleks dastur”, Toshkent, 2022-yil.

3. Jo‘rayev, B. Prokuror nazoratining huquqiy asoslari va uning zamonaviy yo‘nalishlari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.

4. Sayfutdinov, R. Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirishda prokuratura organlarining o‘rni. – “Huquq va burch” jurnali, №4, 2021.